

Beste donateurs,

Woensdagmiddag 29 juli, mijn vaste verzorgmiddag voor de paarden, zag ik even pauzerend op ons terras rond 16.00 uur Sandro gaan rollen in de wei. Sandro heeft artrose aan zijn achterbenen. Dat was de reden waarom hij met pensioen moest. Ik had hem zelden zien rollen en lette extra op hoe hij overeind kwam. Dat lukte met een tussenstapje: even zitten. Later die middag zag ik hem weer rollen en daarna platliggen. Dat maakte wat ongerust. Hij kwam na 19.00 uur als laatste binnen op stal. Ging daar eerst in de normale rusthouding met de benen onder de borst liggen. Maar daarna strekte hij zich uit en lag plat. Dan gaan alle alarmbellen rinkelen. Het zag er overduidelijk uit als koliek. Sandro heeft nooit koliek gehad. Ik belde de DAP Dokkum en Amber Bourgonje die avond- en nachtdienst had bevestigde: dat is een terechte zorg. Ze kwam rond 20.30 uur. Onderzocht Sandro en voelde hem op. Zijn hartslag was iets verhoogd, temperatuur normaal. Er was licht darmgeruis. De mest die ze uit zijn darm haalde zag er goed uit. Sandro was niet voor niets het donorpaard voor de transfaunatie van Norbert. Alleen zijn mondslijmvlies zag wat bleker. Daar schrok ik van want ik weet dat bij No Limit's darmdraaiing een positief punt was dat zijn mondslijmvlies niet verkleurd was. Amber stelde vast dat Sandro een gaskoliek had, maar die gasophoping zat diep. Hij kreeg een pijnstiller en darmontspanner geïnjecteerd. Bij Pomar hebben we meermalen gaskoliek meegemaakt. Het is 10 minuten wachten en je ziet het paard opknappen. Ze beginnen alweer van kuil in de box te eten.

Sandro's reactie binnen 10 minuten was niet die ervaring. De pijnstiller werkt acht uur. Ik bleef tot na 23.00 uur op stal en belde Amber dat ik als de pijnstilling was uitgewerkt, rond 04.30 uur weer op stal wilde zijn. Als ik niet voldoende verbetering zag zou ik haar weer bellen. Om 04.30 uur trof ik Sandro in de normale rusthouding liggend op stal aan. Kort daarna ging hij weer languit liggen. Amber kwam direct. Ze constateerde dat zijn hartslag verder verhoogd was en haalde uit zijn darm drogere mest. Nog eens pijnstilling geven kan niet. Dan camoufleur je te veel de klachten. Sandro kreeg via de neussonde 5 liter water met elektrolyten. Elektrolyten werken o.a. op de vochtbalans in het lichaam. Amber raadde aan: laat hem bewegen. Hij moet het gas dat zich ophoopt in zijn darmen kwijtraken. Bewegen helpt. Ik heb Sandro na zonsopgang meegenomen de wei in en ben rondje na rondje met hem gaan lopen. Na een pauze van een kwartier weer met hem aan de wandel. Hij bleef staan, ging niet liggen of rollen. Rond 8.00 uur zou een van onze vaste vrijwilligers, Astrid er zijn. Ik kon haar informeren over Sandro en we spraken af dat ook zij regelmatig met hem zou lopen. De paarden die altijd bij hem in de wei staan konden erbij. Mocht ze het niet vertrouwen: dan mij en dierenarts bellen. Donderdagmiddag, gisteren dus, had ik weer "dienst". Het is vakantietijd dus in deze periode doe ik vaker het verzorgwerk. Om 13.00 uur nam ik het toezicht van Astrid over. Ik belde weer met de DAP. Emma, een andere paardendierenarts had overdag dienst. Ze was door Amber helemaal op de hoogte gebracht en we spraken af dat zij rond 15.00 uur zou komen. Sandro had geen hap meer gegeten en vermoedelijk ook niet meer gemest. Er lag inmiddels mest van de andere paarden in de wei. Wel liep en stond hij nog steeds. Ging niet liggen. Toen Emma en ik de wei in liepen schrokken we allebei. Op dat moment spoot uit Sandro's beide neusgaten een groenige straal vocht. Emma zei: "Dit is een heel slecht teken!" Ze heeft direct de neussonde aangebracht en zijn maag zoveel mogelijk leeggezogen van het vocht. Het is de eindcontrole voor een dierenarts: als dit gebeurt is direct euthanasie noodzakelijk. Omdat de doorgang in de darmen is geblokkeerd komt vloeistof terug in de maag. Sandro is uit de wei naar de buitenbak gebracht. In het zicht van alle paarden kreeg hij de euthanasie injecties. Euthanasie is het Griekse woord voor "zachte dood". Die zachte dood is helemaal zichtbaar. Sandro ging langzaam liggen en stierf ontspannen, in alle rust.

Sandro was onze jongste *pensionado*. In mei werd hij 22 jaar. Hij kwam op 5 april 2018 bij ons. Nog geen 14 jaar oud. Hij kwam van Manege Molenruiters waar ik paardrijd. Ik had dat laatste jaar voor zijn pensioen op hem gereden. Hij was een ongelofelijk lief maar ook heel goed rijpaard. Sandro was een prachtig paard om te zien. Pikzwart, heel groot. Een mengeling van Fries paard en KWPN-er (Koninklijk Warmbloed Paard). Hij had het koninklijke van de Friezen, maar de ranke en slanke bouw van de KWPN-er. Hij werd telkens kreupel. Oorzaak artrose in de achterbenen. Dat is heel vroeg voor een 13-jarig paard. Roelof, de helaas overleden manegehouder, zei mij: "Ineke. Hij verliest zijn

krediet". Dat zou betekenen: de slacht. Het werd mij koud om het hart bij het idee dat zo'n mooi jong paard naar de slacht zou gaan. Ik kwam direct in actie en stelde Roelof voor: Sandro komt bij ons. Ik betaal je de slachtprijs. Je hebt hem gekocht toen hij acht jaar was en ik weet dat je voor goede manegepaarden duizenden euro's betaalt. Roelof was onmiddellijk akkoord.

Sandro's komst op 5 april 2018 vergeet ik nooit meer. Hij kreeg de hoekstal waar nu Lizzy staat. Naast die stal stond toen Le Duc. Een geweldig paard, het grootste paard dat we ooit opvingen. Sandro trilde over zijn hele lijf bij binnenkomst. Dan zie je hoeveel stress vervoer oproept bij een dier dat niet gewend is aan de trailer. Paarden zijn meesters in het lezen van lichaamstaal. Le Duc zag de spanning en angst. Hij stak zijn grote hoofd over de rand van de stal en begon goedmoedig en liefdevol Sandro's manen en hals te poetsen. Paarden houden van paarden en alleen een paard kan zo goed een ander paard kalmeren. Vanaf dat moment was de vriendschap tussen Le Duc en Sandro geboren. Maar Sandro maakte meer vrienden. No Limit, 10 jaar ouder, en hij werden vaste maatjes. Alle dieren die bij ons komen "krijgen praatjes": ze worden ondeugend, speels. Een heel goed teken. Samen met No Limit jatte hij ieder jaar de appeltjes uit de appelboom die aan de wei grenst. Plukten ("leuk! We nemen even een bloemetje mee!"), viooltjes uit een plantenbak op de tafel op het terras. Of uit de *hanging baskets* die toen nog langs de oploop naar de *paddock* hingen. Ze liepen triomfantelijk met een boeketje tussen de tanden naar de stal... En ze speelden samen het "ruinenspelletje": trekkend aan elkaars halster al stoeiend zien wie de sterkste is. Van Jordan, jarenlang onze Grote Kuddeleider, leerde Sandro het timmeren op de staldeur als er iets moest gebeuren. Steevast iedere avond als ik de laatste voerbeurt doe timmerde Sandro op de staldeur: "Beetje opschieten! Ik heb trek!" We leerden al snel af zijn halster op een haakje naast zijn deur te hangen. Sandro was een meester in het jongleren. Hij pakte de halster tussen de tanden, slingerde het boven zijn hoofd rond en gooide het met een grote boog weg. Twee keer heb ik zijn halster net op tijd uit de mestkar kunnen vissen. Om mee te jongleren kreeg hij een kapot halster op zijn stalrand.

Sandro was een echt mensenpaard. Iedere bezoeker kreeg een vriendelijk lik over het hoofd of de schouder. "Onze PR-officer". En hij was handig. Klapstoeltjes die voor zijn box stonden, waar hij bij kon, vouwde hij op en gooide ze op de grond. Hij kon zelfs een beetje vegen met de bezem, als die bij zijn stal stond. Hij pakte de stok tussen zijn tanden en bewoog de bezem een stukje heen en weer.

Wat net zo onvergetelijk is, was precies twee jaar na Sandro's komst, op 5 april 2020 de volkomen onverwachte dood van Le Duc in de buitenbak. Le Duc kreeg een hartstilstand. Het beeld van Sandro die ook in de bak stond en Le Duc die op de grond lag liefdevol likte aan neus, hoofd en lijf. Diep ontroerend. Paarden weten instinctief wat dood betekent. 's Avonds op stal was Sandro niet rustig te krijgen. Hij bleef maar kijken over de rand naar de lege stal van Le Duc. We besloten toen direct om hem die stal te geven. Le Duc was zijn hele grote vriend. Dat hielp voor Sandro's rust. Hij nam nu de plek van Le Duc in en keek niet meer over de rand in wat zijn eigen stal was geweest.

Rolinda's komst in 2020 bij ons betekende voor Sandro en voor Rolinda (ook afkomstig van *Manege Molenruiters*) een blijde herkenning. Ze waren in de manege hele goede vrienden. Rolinda staat met de merries in een wei, Sandro met de ruinen in de andere. Maar iedere dag als Rolinda binnen kwam - en onze paarden lopen los naar binnen - gaven we Rolinda alle tijd om op het gangpad over de deur van Sandro's stal heen uitgebreid en liefdevol met hem te poetsen. Voor liefde moet je de tijd nemen en die namen ze alle twee.

Sandro heeft meer dan acht jaar bij ons van zijn pensioen genoten. Het waren hele goede, gezonde en absoluut gelukkige jaren voor hem. Hij was de jongste pensionado, 22 jaar. We hebben vier paarden van 31 jaar oud. Nirvana, No Limit, Norbert en Lizzy. No Limit wordt bij leven en welzijn 1 november 32 jaar. Niets is vanzelfsprekend, maar bij Sandro hielden we er totaal geen rekening mee dat juist hij eerder zou sterven. *Alle Lust will Ewigkeit*. We weten allemaal dat het afscheid ooit komt, maar zo lang je leeft ben je onsterfelijk.

Sandro's dood is een volkomen onverwacht verlies. Ieder paard krijgt van mij een koosnaampje. Sandro noemde ik altijd "Mijn Grote Zwarte Liefde". Die liefde blijft. Ook bij de dood.

Wat goed voelt is dat hij - zijn lot was anders meer dan acht jaar geleden de slacht geweest - zijn leven heeft kunnen leven. Tot de natuur anders besloot. Maar het waren meer dan acht prachtige jaren waarin hij volop genoot van zijn leven. En al zijn paardenkameraden en wij van hem.

Met vriendelijke groet,
Ineke de Groot